

ատեննիս՝ լուծեամբ պիտի անցնինք նկարչութեան, արձանագործութեան և երաժշտութեան վրայէն. վասն զի երեքն ալ շատ ետ մնացած են, բայց միշտ երեքին մէջէն առաջնութիւնը ներկայութեանն է: Բայց ամէն գիտութենէ և ամէն արհեստէ աւելի զարգացած է մեքենականութիւնը, վասն զի միայն մեքենական հանճարները քաջալերուած և խրախուսուած են Չինացի մէջ: Մեծամեծ ծանրութիւններ վերցընելու բազմաթիւ մեքենաներ հնարած են, որոնց վրայ միայն հանճար և պարզութիւն կը տեսնուի. դարձեալ շատ գեղեցիկ գիւտ է ջուրը բարձրացնելու համար հնարած ջրհաննին, որուն կարեւորութիւնը երկրագործութեան մէջ աւելի կ'իմացուի. իրենց մեքենական հանճարոյն հաւաստիք են իրենց ունեցած աստեղաբաշխական և տպագրելու գործիքները, թէ և ըլլան անկատար բաներ. բայց ասոնցմէ աւելի այն մեծագործութիւնները, որոնք առանց գործեաց և մեքենայից օժանդակութեան չէին կրնար ըլլալ: Ինչպէս են մեծամեծ ուղիները, միակամար, երկաթ շղթայով անդնդոց վրայէն ձգուած առկախեալ կամուրջները, բրդածէ աշտարակները, չքեղ՝ բայց միանգամայն նորածէ յաղթական կամարները՝ ի պատիւ նշանաւոր անձանց, արուեստակեալ բարձրաբերձ ժայռերը, որոնք երկիւղ մը կ'ազդեն մարդու վրայ. ընդարձակ լճերը, երազընթաց հեղեղները, փրփրագէզ ջրվէժները, նշան են և անժխտելի վկաներ, թէ մեքենականութիւնը պէտք է որ ծաղկած ըլլայ մէջերնին. բայց ինչպէս մեքենականութիւնը, նոյնպէս ալ ճարտարապետութիւնը. և այս բաներէս կ'իմացուի թէ ունեցեր են գեղեցկին զաղափարը, և թէ միշտ բնութիւնը իրենց առաջնորդեր է:

Թերեւս ոմանք հմուտ կարծեն զՉինները նաւարկութեան մէջ, վասն զի ամենէն առաջ իրենք անդրադարձած են մագնիսին դէպ ի բեռ ձգմանը. բայց ատանկ չէ: Կողմնացուցի գործա-

ծութիւնը սովորական եղած է իրենց մէջ, որուն պիկկնակիկ կ'ըսեն և ըսել է Ռաբաւացոյց ռաւոյ. Կողմնացուցին մէջ մագնիսին հարաւային բեռին վրայ որոշ նշան մը դրուած է ինչպէս եւրոպական Կողմնացոյցներուն հիւսիսային բեռին վրայ: Նաւերնին կոշտ և տձև զանգուածներ են. և երկու ծայրերը կարգէ դուրս վեր բարձրացած, խարխիսնին ալ փայտէ է. չունին եւրոպացւոց բարձրութիւն չափելու գործիքները, և նաւուղիներն ալ յետին նաւաստիէն աւելի հմուտութիւն չունին, որոնք ճարտն և կամ փիլիպպեանց կղզիները կ'երթան, աստեղաց առաջնորդութիւն կ'երթան, ինչպէս վայրենիները. իսկ անոնք որ դէպ ի Պադաւիա և կամ Մալլաքքա կ'առագաստաւորեն նաւերնին, ցամաքը աչքերնէն չեն կորսընցներ:

Բայց իրենց սամբաւեքուն չքեղութիւնը գովեստից արժանաւոր է. սամբանը նաւակի տեսակ մ'է զոր գետերուն վրայ կը գործածեն, գեղեցիկ գեղնազոյն վեռնիձով մը ներկած, առագաստները փսիաթէ և գեղեցկաշէն, բայց ծանր և անթեքելի են: Մեծամեծ նաւակները քաշելու համար պամպուկ կեղեւէ շինուած պարաններ կը գործածեն. ոչ թէ կանեփէ և կամ կտաւէ պարան չունին, այլ ամենուրեք մէջէն այս տեսակը աւելի յարմար գտած են:

ՄԱՆՐ ԳԻՏԵԼԻՔ

Հրագիրք Բրիտանիոյ.

Մեծն Բրիտանիոյ մէջ 1257 լրագիր կը հրատարակուի, որոնց 933 յԱնգլիա, (226ի Լոնտրա, 707 Լոնտրայէն դուրս) 43 Կալլէսի գաւառը. 139 Սկովտիա. 128 յիւլանտա. 14 հատ ալ կըղզիներուն մէջ: Այս 1257 լրագիրներէն, 53ը ամենօրեայ են յԱնգլիա. իսկ Սկովտիոյ և յիւլանտիոյ մէջ 12 հատ կայ. մէկ մէկ հատ ալ Կալլէս և կղզիներուն մէջ: 1865ին մեծին Բրիտանիոյ մէջ միայն

734 լրագիր կար, ուրեմն ըսել է որ աս երկու երեք տարուան մէջ 523 հատ աւելցեր է:

Ասոնցմէ զատ 100ի չափ ուրիշ զանազան օրագիրներ կան կրօնից կամ արուեստից վրայօք:

Սառնոցեալ ճով.

Յոհան Մայէն սառուցեալ և անմարդաբնակ կղզին, որ 1611ին համանուն հոլանտացի նաւապետի մը անուամբ կոչուեցաւ, իր ահաւոր կլիմային պատճառաւ գրեթէ ամենեւին այցելու չունենար, մանաւանդ որ նաւարկութեան գծերէ ալ դուրս է: Այս կղզիս կը գտնուի Կրէնլանտիոյ արեւելեան և Իսլանտիոյ հիւսիսային եզերայր մէջ, Կրէնլանտիայէն 258 մղոն հեռավորութեամբ, քիչ մը աւելի հեռու է Իսլանտայէն: Քանի մ'աստիճան հիւսիսային գօտիէն վեր ըլլալով, ամառն ալ զարնուելով մըրկալից ովկիանոսի մը ալիքներէն, այս կղզիս այն ճամբուն վրայ կ'իյնայ, ուր հիւսիսային ծովուն սառերը հալելով՝ իր ափանցը վրայ այն պիտի սառերու կտորուանք կը քչէ ուր անկարելի է անոր մօտենալ նաև ամառատեն:

Այս կղզիս 25 քիլոմէրը երկայնութիւն և 6-7 ալ լայնութիւն ունի: Բարձրագոյն կէտն է Արջուց լեռ ըսուած մշտասառոյց գագաթն 6780 անգլիական ոտք:

Այս լեռը, ինչուան հիմա ճանչցուած հրաբուխներու մէջ ամենէն աւելի դէպ 'ի հիւսիսն է: Պարզ օդի ատեն հարիւր մղոն հեռուէն կը տեսնուի, և այն տխուր ովկիանոսին մէջ նաւարկութիւն ընողներուն օգտակար նշանի մը տեղ կը ծառայէ. բայց ափսոս որ ստէպ

այս լեռան ստորոտը պատած է մառախլով և կատարն ալ թանձր ամպերով. անոր համար ըսած է այս կղզիս գտնող նաւապետը՝ որ աւելի ղիւրին է լսել զայն քան թէ տեսնալ: Գագաթէն վար կ'իջնան սքանչելի սառնակոյտներ՝ որք ինչուան ծով կը թաւալին, և հեռուէն տեսնողին ձեան սաստկութենէն անշարժ դարձած ահագին սահանքներ կ'երևան:

Այս վայրենի կղզիս ձախող դէպքի մը տեսարան եղած է: Եօթը նաւաստի զորոնք հոլանտացի տէրութիւնը հոն ղրկեց կղզոյն այլ և այլ բերքերը ժողվելու համար, և մասնաւորապէս ձկան որսը, չկարենալով դիմանալ խիստ կլիմային մեռան 1635ին ցրտէն. թողլով իրենցմէ ետքը եկողներուն՝ զբուռածքով մը՝ իրենց նեղութեանը և խեղճութեանց համառօտ պատմութիւնը:

Կենդանի մի կայ 'ի Տիգրիս գետ՝ որ համանուն Տիգրիս կոչի. յորժամ ձագ կու բերէ՝ նայ կու թողու և կու ելնէ յորս. իսկ մարդիկ վասն դեղու գան և առնուն զձագն. եթէ գիտեն որ պիտի դայ յետնէ՝ նայ կու վախեն թէ հասնի, կու բերեն երեք հայելի, և ընդդէմ ճամպհուն կու դնեն: Յորժամ կու դայ և զձագն չտեսնուլ՝ կու վազէ. երբ 'ի հայելին 'ի մօտ կու դայ՝ կու հայի ու ղիւր պատկերն 'ի հայելին կու տեսնու, կու կարծէ թէ ձագն է ու կու յեմէ. և որսորդքն կու փախչին:

Անասուն՝ մարդաձագն՝ բարի գործքն. որսորդ՝ սատանայ. երեք հայելին, մէկն՝ կին, մէկն՝ հանդերձ և կերակուր. երրորդ՝ փառքն աշխարհիս:

ՈՍԿԻՓՈՐԻԿ